

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta

Päiväys/Datum
29.11.2021
Dnro/Dnr
TRAFICOM/564192/03.03.01/2021
Viite/Referens
HE 220/2021 vp

Liikenne- ja viestintäviraston lausunto hallituksen esityksestä laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 220/2021 vp)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja viestintävirastolta lausuntoa ja kutsunut viraston asiantuntijan kuultavaksi hallituksen esityksestä laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 220/2021 vp).

Liikenne- ja viestintävirasto on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun ja kannattaa ehdotusta. Virasto kannattaa esityksen säännöksiä keinosta ehkäistä ja torjua vahinkoa ja vaaraa, jota vaarallisten aineiden kuljetus saattaa aiheuttaa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. Vaarallisten aineiden kuljetustoiminnan tavoitteena on edistää logistiikkaketjun toimivuutta ja kilpailukykyä varmistamalla, että vaarallisia aineita käsitellään ja kuljetetaan turvallisesti ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

Uusi laki tähtää eri kuljetusmuotojen vaarallisten aineiden kuljetuksen turvallisuuden parantamiseen ja huolehtii EU:n vaarallisten aineiden kuljetusta koskevien säädösten kansallisesta implementoinnista. Tasapainoinen eri kuljetusmuotoja koskeva laki on välttämätön, sillä kuljetustoiminta on tyypillisesti luonteeltaan kansainvälistä ja kuljetusvirrassa kuljetusketjuihin sisältyy eri kuljetusmuotoja. Laki huolehtii turvallisuuden ylläpitämisestä siten, että kansalliset säädökset ovat linjassa kansainvälisten sopimusten ja EU:n lainsäädännön kanssa.

Koska kuljetusten turvallisuutta varmistavat laaja joukko toimijoita, on tärkeää, että lain soveltamisalassa on esityksen mukaisesti konkreettisen kuljetustoiminnan lisäksi myös kuljetuksen valmistelu sekä muu kuljetusturvallisuuden ja kuljetuksen turvaamisen varmistaminen.

Virastolle uusia tehtäviä

Laki antaa kuljetuksen osapuolille entistä paremmat mahdollisuudet hallita kuljetuksen järjestelmistä turvallisesti ja kehittää toiminnassaan turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Kuljetusalalla on pitkään peräänkuulutettu laajemmin koko kuljetusketjuun kohdistuvaa valvontaa. Esityksen keskeisenä tavoitteena onkin uudistaa ja kehittää vaarallisten aineiden kuljetusten viranomaisvalvontaa. Uudet vastuut valvonnasta esitetään kohdennettavaksi pääosin Liikenne- ja viestintävirastolle.

Lisäksi virastolle tulisi uusia tehtäviä muun muassa määräyksenantotehtäviin, järjestelmien kehittämiseen, lupien myöntämiseen, päätösten uudistamiseen sekä

ilmoitusten vastaanottamiseen.

Viraston resurssit ja valvonnan kehittäminen

Esityksen mukaan viraston suorittaman valvonnan on kohdistuttava monipuolisesti kaikkiin kuljetuksen osapuoliin, kaikkiin kuljetuksen vaiheisiin ja tarkastuskohteisiin. Lisäksi valvonnan edellytetään olevan suunnitelmallista, järjestelmällistä sekä tasapuolista ja sisältävän määrääjain tapahtuvia tarkastuksia. Esitys tuo virastolle uusia tehtäviä valvonnassa. Täysin uusi tehtävä Liikenne- ja viestintävirastolle olisi valvontatehtävä, joka liittyy tiekuljetukseen. Lisäksi viraston pysyväksi tehtäväksi annetaan vaarallisten aineiden kuljetusvalvonnan koordinointi.

Lain edellyttämää uuden tyyppistä tilapäisen säilytyksen valvontatyötä tehtäisiin osittain nykyisissä valvontapaikoissa, kuten satamissa ja ratapihoilla, mutta uusien vaatimusten edellyttämällä tavalla se on laajennettava myös muihin paikkoihin, kuten tilapäisen säilytyksen paikkoihin. Tähän työhön liittyisi myös laajentunut sisäisen pelastussuunnitelman vaatimus, mikä tuo virastolle lisätyötä suunnitelmien käsittelyssä. Lisäksi yritysvalvontaan olisi kehitettävä malli, jolla varmistettaisiin kuljetusketjun turvallisuutta kuljetusketjun alkupäässä. Tähän liittyvät kuormaus, kuorman erottelu ja erilaiset lähettämisen toiminnot, kuten tavarankäsittely, säiliöiden täyttäminen, kuljetusasiakirjat ja merkinnät. Tehtävään kuuluisivat myös toimijoiden (liikennöitsijät, rataverkon haltijat, huolintaliikkeet) valvonta ja opastaminen eri kuljetusmuodoissa sekä valvonnan koordinointi- ja yhteistyötehtäviä eri viranomaisten kanssa. Tarkoitus olisi kehittää viranomaisten keskinäistä työtä niin sanottuna VAK-valvontaviranomaisryhmänä.

Viranomaisyhteistyötä on tarkoitus kehittää myös vaarallisten kemikaalien varastoinnin ja kuljetuksen rajapinnassa. Eri lakien soveltamisen rajapinta määrittää myös valvontaviranomaisen toimivallan, ja osaltaan korostaa valvontaviranomaisten yhteistyön tärkeyttä kokonaisturvallisuuden varmistamisessa.

Kuten esityksen vaikutustenarvioinnissa todetaan, uudet ja laajentuvat valvontatehtävät ja muut viranomaistehtävät edellyttäisivät pysyvää 6,5 henkilötyövuoden lisäystä Liikenne- ja viestintäviraston henkilöstöön. Lisäksi esityksen mukaisesti virastolta edellytetään järjestelmäkehitystä ja päätösmenettelyitä siirtymäaikana, jolloin viranomaistoiminta saadaan muutettua uuden lain edellytyksiä vastaavaksi.

Viraston kyky suorittaa edellytettyä valvontatehtävää ja hoitaa muita sille asetettavia tehtäviä on riippuvainen virastolle myönnettävästä vuosittaisesta rahoituksesta. Hallituksen esitystä on käsitelty vuoden 2022 talousarvioesityksen yhteydessä. Talousarvioesitykseen sisältyi 0,9 miljoonaa euroa, joka mahdollistaa lain täytäntöönpanon viraston järjestelmäkehityksen ja muiden kertaluontoisten lain edellyttämien tehtävien osalta. Hallituksen esityksen aikataulusyistä kuitenkin määrärahaa ei ollut mahdollista sisällyttää vuoden 2022 budjettiesitykseen. Eduskunnan myötävaikutus määrärahan myöntämiselle vuoden 2022 lisätalousarviossa on tärkeää.

Lain siirtymäsäännökset

Lain siirtymäsäännöksillä annetaan nykytoiminnalle siirtymäajat toiminnan mukauttamiseksi joustavasti uusiin vaatimuksiin. Virasto haluaa kuitenkin esittää lisäaikaa niiden lain nojalla annettavien viraston määräysten valmisteluun, joihin on tarkoitus siirtää tiettyjä nykyisin asetustasolla säädettyjä vaatimuksia. Esityksen

mukaisesti virasto antaisi vaarallisten aineiden alus- ja ilmakuljetuksista määräyksiä samalla tavalla kuin nykyisin tie- ja rautatiekuljetuksista. Nykyiset tie- ja rautatiekuljetuksia koskevat määräykset tulevat uusittaviksi EU:n lainsäädännön velvoittamina 30.6.2023 mennessä. Lisäajalla lain edellyttämät muutokset määräyksiin voitaisiin tehdä samassa määräyshankkeessa. Virasto esittää lisäystä lain siirtymäsäännöksiin siten, että kumotun lain nojalla annetut asetukset olisivat pääsääntöisesti voimassa kuuden kuukauden ajan lain voimaantulosta eli 30.6.2023 saakka. Täten esityksen 167 §:n 12 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi ensimmäinen virke, jolloin 12 momentti kuulisi:

"Kumotun lain nojalla annetut asetukset ovat voimassa kuusi kuukautta lain voimaantulosta. Kuitenkin kumotun lain nojalla annetut puolustusministeriön asetukset ja yksittäistapauksista annetut puolustusministeriön päätökset sekä pääesikunnan määräykset ovat voimassa kaksi vuotta lain voimaantulosta."

Siten edellä mainitun momentin perusteluihin voisi lisätä seuraavaa: Momentin mukaan VAK-lain nojalla annetut muut asetukset kuin puolustusministeriön asetukset olisivat voimassa kuusi kuukautta lain voimaantulosta. Uusien alus- ja ilmakuljetuksia koskevien määräysten valmistelulle taattaisiin riittävästi aikaa. Voimassa olevat Liikenne- ja viestintäviraston vaarallisten aineiden tie- ja rautatiekuljetuksia koskevat määräykset tulevat uusittaviksi EU:n lainsäädännön edellyttämällä tavalla vuonna 2023. Tie- ja rautatiemääräysten osalta siirtymäsäännöksellä mahdollistettaisiin se, että ehdotettavan lain edellyttämä vaatimusten siirtäminen asetustasolta määräystasolle voitaisiin tehdä tässä samassa määräyshankkeessa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 29.11.2021. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.

Karlamaa Kirsi
Pääjohtaja

Saarimäki Jarkko
Ylijohaja